

21 nov 1906 Eerste van twee concerten met een vijftal werken van Diepenbrock, uitgevoerd door Aaltje Noordewier-Reddingius en het Concertgebouw-Orkest onder leiding van Willem Mengelberg in het Concertgebouw te Amsterdam. Op dit eerste concert worden de *Zwei geistliche Lieder* voor sopraan en orkest in première gegeven: *Wenn ich ihn nur habe* (RC 72) en *Wenige wissen das Geheimnis der Liebe*. Voorts bestaat het programma uit de inleiding tot de derde acte van *Lohengrin*, de aria van Elisabeth uit *Tannhäuser*, de ouverture *Alceste* van Gluck, *Et incarnatus est* uit de Mis in c-moll van Mozart, het Larghetto uit Mozarts klarinetkwintet, en na de pauze de Zesde symfonie van Beethoven. Op 22 november zal de eerste uitvoering plaatsvinden van de georkestreerde versies van het *Lied der Spinnerin* (RC 75), *Zij sluimert* (RC 60) en *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* (RC 73).

Boven de zangteksten zijn ongesigioneerde toelichtingen afgedrukt, kennelijk van de hand van Diepenbrock. De tekst over dit lied luidt:
Vrije, doorgecomponeerde liedvorm. Novalis (Fr. von Hardenberg) dichtte zijn “Geistliche Lieder” in 1799. Zijn vriend Friedrich Schlegel schreef over de liederen aan Schleiermacher: “Auch christliche Lieder hat er uns gelesen, die sind nun das Göttlichste was er je gemacht. Die Poesie darin hat mit nichts Aehnlichkeit als mit den innigsten und tiefsten unter Goethe's früheren kleinen Gedichten.”

Algemeen Handelsblad (S.Z. [= W.N.F. Sibmacher Zijnen]), 23 november 1906:

Ook twee liederen van Diepenbrock hoorden wij dien avond: twee “Geistliche Lieder” (het vijfde, *Wenn ich ihn nur habe* en het dertiende, *Wenige wissen das Geheimnis der Liebe*) van Novalis, al jaren geleden gecomponeerd voor sopraan met orgelbegeleiding, maar nu op verzoek van de zangeres door den componist geïnstrumenteerd; het eene (evenals bijna al de “Geistliche Lieder”) gedicht in strophen, het ander zonder rijm en in vrije rhythmten, zoodat Diepenbrock het eerste ook als “strophelied”, zij 't dan met enkele wijzigingen in sommige coupletten, schreef, en aan het andere, de Hymne, den doorgecomponeerden liedvorm gaf. Heeft Novalis bij het *Wenn ich ihn nur habe* aan het lied der gemeente gedacht, in het *Wenige wissen das Geheimnis der Liebe* bleef hij buiten den vorm van het oude kerkelijk lied; en zoo kon ook de componist, die sterk gevoel en begrip van stijl heeft, vrijer in opvatting en verklanking zijn in de Hymne, in die welluidende verzen, vol schoone woorden over avondmaalssymboliek, doch zonder tastbaren samenhang; associaties van ijle gedachten in deze Hymne, die ons niet klaarder is met de acht regels die Diepenbrock er uit heeft gelicht, en die zoo weinig helderder ons werd door zijn zoo innerlijke muziek. Vergde de ingewikkelde instrumentale “begeleiding” niet te veel van onze aandacht, die de gezongen woorden reeds goeddeels opeischten? Iets meer indruk behield ik van het andere “Geistliche Lied”, al heb ik de nuchtere vraag niet kunnen onderdrukken, waarom elke laatste regel der coupletten (behalve van het vierde) door 'n instrumentale fraze afgescheiden werd; dit leek mij niet gemotiveerd en bij iemand als Diepenbrock verwonderlijk.

Het Nieuws van den Dag (Daniël de Lange), 23 november 1906:

Toch, het valt niet te ontkennen, kon men opmerken, dat Mevrouw Noordewier zich eerst in de zangen van Diepenbrock bewoog op het gebied, dat haar eigenlijk, haar werkelijk gebied is. In deze werken, die wij reeds vroeger leerden kennen, weet de kunstenaar het woord en den daaraan verbonden

toon te bezielen, met leven te vervullen. Dan zingt zij niet, dan verkondigt zij, dan spreekt zij de taal van haar ziel, dan klinkt gloed in den ernst en in de strengheid van den toon, dan verschijnt in alles de uitdrukking van *Verklärtheit*, die op het zoo merkwaardig talent van Mevrouw Noordewier den stempel drukt. Vooral voor het ons in die werken geschonkene danken wij de edele vrouwe, die wij met fierheid éene der schoonste sieraden van ons land noemen. Op dat gebied verkwikt ons haar uiting van kunst tot diep in de ziel; dat is het gebied dat zij altoos behoort te betreden.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([H.L. Berckenhoff]), 22 november 1906:

Van Diepenbrock waren het “Zwei geistliche Lieder” *Wenn ich ihn nur habe* en *Wenige wissen das Geheimnis der Liebe* met orkest, die mevrouw Noordewier zong. De kunst van dezen componist is er niet eene die dadelijk tot u komt. Gij moet tot haar gaan. Het is kunst van groote innerlijkheid, maar nochtans van sterke uiting, somwijlen. De tekst is hem geen voorwendsel om een melodie te schrijven, de muzikale paraphrase is als een opbloeseming van zijn geest, die zich in het gedicht verdiept en er zich geheel mee vereenzelvigt heeft. — Aldus kristalliseert de stemming, die de dichtsterlijke gedachte in hem oproept, zich tot melodie, die in hare vrije ontplooiing ons als voorgeteekend wordt tegen de schilderingen van het weelderig polyfoon orkest. Waar het kunstwerk in zulk een mate uiting is van een alle oppervlakkigheid, alle gemakkelijk te bereiken effect schuwenden geest – is het geen wonder, dat het niet altoos bij een eerste kennismaking, ten volle zijn wezen openbaart. De ervaring heeft mij van de meeste van Diepenbrocks composities geleerd, dat zij in schoonheid winnen, naarmate men ze meermalen hoort. De teksten zelf trouwens van die composities eischen voor hun juist begrip doorgaans geen geringe geestesconcentratie, tenminste een tot zich zelf inkeeren, waartoe niet ieder zich dadelijk bereid toont. — Men kent de zeer bijzondere hoedanigheden van mevrouw Noordewier's zangtalent. Het is edel en van een hooge ontwikkeling en zeer bekorend door de reinheid der stem, al wekt het meer een zuivere schoonheids-emotie, dan diep in de ziel dringende sensaties. En er zijn dan ook aandoeningen in Diepenbrock's muziek, die deze zangeres ons niet sterk genoeg weet te openbaren: een heftig verlangen van het naar evenwicht worstelend menschenhart, zooals dit opschreeuwt uit den stouten inzet van zijn Requiem¹ — of een smachten en tegelijk een in voorsmaak genieten van het vroom gemoed, als in *Wenn ich ihn nur habe* – of de overvloeiende gemoedsweelde, die zich zoekt mede te deelen aan ieder, die nog staat buiten de gemeenschap met het allerhoogste, gelijk in de *Hymne* [*Wenige wissen das Geheimnis der Liebe*] van Novalis, welke laatste twee nummers wij gisteren hoorden. [...] Van Diepenbrocks liederen, trof het tweede, de *Hymne* [*Wenige wissen das Geheimnis der Liebe*] blijkbaar bij deze eerste auditie het meest. Het geeft ook met zijn op een machtig hoogtepunt aansturende stijging, gelegenheid tot breeder schildering. Zangeres en componist, die zich lang liet nooden, eer hij zich aan het publiek vertoonde, zijn vooral na de voordracht der *Hymne*, met warmte gehuldigd.

Het Centrum (Herman Venverloo), 23 november 1906:

Zoo was de bekoring welke van deze kunstenaressen uitgaat, steeds stijgende zelfs bij de *zwei geistliche Lieder* van Alphons Diepenbrock, zangen waarvan de schoonheid bij een eerst aanhooren voor velen verborgen blijft. Deze muziek van Diepenbrock! Men wordt getroffen door de kleurenrijkdom in de orkestpartitie neergelegd, door het geschitter van vioolklanken in de hoogste posities, in steeds stijgende climax, als lichtstralen van kunstvuurwerk hoog in de lucht, zich ontvouwende tot bloemenbundels, in helle kleuren zich oplossende. — En te midden van deze klankenlawine, gebreideld door

---

¹ RS/TB: Het is onduidelijk of Berckenhoff eigenlijk Diepenbrocks *Missa in die festo* (RC 27) voor ogen heeft, vanwege de opmerkelijke inzet van de solo tenor in dat werk.

des meesters hand, hoort men den cantus firmus wonderzoet heen klinken alsof engelenzang u tegenklonk. Wat hebben wij in ons Vaderland nog groote kunstenaars!

De Amsterdammer (Ant. Averkamp), november 1906:

Het is de groote verdienste van mevrouw Noordewier dat zij een gemakkelijk te behalen, uiterlijk groot succes versmaadt, om op te komen voor de intieme, maar moeilijke kunst van onzen *Diepenbrock*. Of zouden er niet tal van stukken en stukjes gevonden worden waarmede mevrouw Noordewier het groote publiek in geestdrift had kunnen brengen, terwijl zij zich thans de stille dankbaarheid heeft verworven van hen die het ernstig meenen met onze kunst? — Ik heb niet gehoord de “geistliche Lieder” van Novalis *Wenn ich ihn nur habe* en *Wenige wissen das Geheimnis der Liebe*, maar wel het *Lied der Spinnerin* van Brentano, benevens twee sonnetten op nederlandschen tekst, *Zij sluimert* uit de “Mathilde-verzen” van Jacques Perk en *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* van Lod. van Deyssel.

Caecilia (v.M. [= S. van Milligen]), december 1906:

In de beide liederen van Diepenbrock gaf zij [Mevr. Noordewier] zich geheel. De eerste *Hymne (Wenn ich [ihn] nur habe)* is voor zang en orgel geschreven en later geïnstrumenteerd, wat duidelijk te bespeuren was. De *Hymne (Wenige wissen das Geheimnis der Liebe)* is wel oorspronkelijk voor orkest gedacht (al staat daarin Diepenbrock's instrumentatie nog niet zoo hoog als in zijn laatste werken), en deze reeds van vroeger bekende Hymne werd door de zangeres voortreffelijk gezongen. Gaarne hadden wij ook de drie liederen van dezen componist, nu met orkestbegeleiding, gehoord, die zij den volgenden avond zong. Ze zijn door den uitgever Noske te Middelburg reeds vroeger met klavierbegeleiding uitgegeven. Over die zangen hebben wij onze bewondering vroeger uitgesproken.

10 sep 1913   Concert ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van Aaltje Noordewier-Reddingius. Uitvoering van *Wenige wissen das Geheimnis der Liebe* in het Concertgebouw te Amsterdam door de jubilaris als soliste met begeleiding van het Concertgebouw-Orkest onder leiding van Willem Mengelberg. Voorts vocale werken van Händel, Mozart en Strauss, instrumentale werken van Weber, Vivaldi en Mahler (het tweede deel uit de Tweede symfonie).

De Telegraaf (L.v.G.[igch]), 11 september 1913:

Wel mogen wij mevr. Noordewier dankbaar zijn voor haar keuze: *Geistliches Lied*, van Diepenbrock, dat we in zoo lang niet hoorden. Het is een van Diepenbrock's gelukkigste werken, al vinden wij er nog niet de zelfstandigheid der latere in. Hoe rijk is de veelkleurige instrumentatie en hoe prachtig heeft de componist den zinnelijken gloed dezer Novalis-mystiek in klanken omgezet – toch het vrome dóórvoelend. En ik geloof, dat ook mevr. Noordewier mij wel gelijk geven zal, als ik haar in dit werk liever hoor dan in Strauss' *Caecilië*, waarmede de avond besloot. Maar wèl was op deze wijze de eenheid in het programma bereikt, tegelijk met de veelzijdigheid in hetgeen de zangeres gaf.

De Tijd (v.d.M. [= Matthijs Vermeulen]), 11 september 1913:

Diepenbrock's stijl staat buiten alle muziek, die hier besproken werd, en gelijk indertijd Mahlers *Lied von der Erde* leed van de stemming, zoo nu dit *Geistliches Lied*. Wat we voor de pauze gehoord hadden, was verrukkelijke muziek, maar toch slechts aardse vluchtige muziek, welke zich gauw nestelde in het geheugen. Hier stond men plotseling voor het ontastbare, voor mysterieuse fonkelingen van den geest, voor de diepzinnigheden van het gedicht. Hier meet men “des hemels ondoorgrondelijke verten”, hier “smelt heilige gloed in bevende golven het hart”, hier leert men de “oneindige volte der liefde”. Uit dit eeuwig rijk van droomen ontrijst eene andere muziek en de eenvoudigste dingen, als eene groote terts bij “Von Ewigkeit zu Ewigkeit”, dringen door tot de ziel, voor welke dit nieuwe hooglied geschreven is.

De Kunst (N.H. Wolf), 13 september 1913:

Het minste applaus verwierf Diepenbrock's *Geistliches Lied*, ofschoon het een ideale vertolking te beurt viel, zoowel door de zangeres als door het orkest. Maar het werk is te lang, herhaalt zich te zeer, en de aandacht verflauwt dan.

De Amsterdammer (Matthijs Vermeulen), 21 september 1913:

Het vele applaus en de stemming maakten ons 't *Geistliches Lied* van Diepenbrock niet toegankelijker. Diepenbrock heeft blijde hymnen gecomponeerd en een van deze had Mevr. Noordewier kunnen kiezen; waarom nam zij voor dit jubileum eene meditatieve? Eene meditatieve met zoo diepzinnigen, mystieken tekst? Wat men tot aan de pauze gehoord had was goede muziek, maar zij reikte toch niet verder dan de reële wereld, min of meer omtooverd gezien. Had men ons nader kunnen brengen tot de hyperphysische kringen, welke Diepenbrock's *Geistliches Lied* raakt vanaf den aanvang, door Mahlers Scherzo te doen voorafgaan? Neen, want ook deze tonen bezingen de bloeiende aarde, al lijkt deze bloei soms eene verparadijsde stilte. Ik bewonder des te meer Mevr. Noordewiers keuze. De drie liederen van Strauss waren eene concessie aan de vereerende hoorders; 't eene *Die Heiligen Drei Könige* zou een aardig tafereeltje zijn in fra-angelesken of zoo ge wilt oud-Duitschen trant, wanneer het gedicht van Heine niet stoorde; 't andere *Meinem Kinde* is een suikerig wiegeliedje, 't derde *Cäcilie*, eene buitengewoon smakelooze, Nibelungensche liefdesverklaring. Het *Geistliches Lied* daarentegen leek een uitdaging in dit milieu; ik zelf ben door de visie van den componist in de war geraakt, want ten opzichte van den extatischen tekst verwachtte ik niet deze meditatieve ingetogenheid en ruischenden orgelklank. Het meesterschap, waarmee Mevr. Noordewier dit zware lied zong (het is bijna oude psalmodie) heeft mij nog eens verbaasd.